

„Dag” in die eerste hoofstukke van Genesis

In 'n vorige artikel¹ het ek reeds die betekenis van die begrip „dag” aangesny en die volgende samevatting daarvan gegee: Die begrip „dag” in Gen. 1:5 kry dus nie sy betekenis deur sy teenstelling tot „duisternis” nie, maar deur sy positiewe inhoud van liggewing, d.w.s. sy vormgewende, identiteitsverskaffende werking wat die geheel van die verbinding: skeppingswerk-aand-môre domineer. Dit het dus nie 'n apologetiese stempel nie, maar 'n sterk tetiese, positiewe, vitale betekenis.

Daar word ook nog verdere lig op die begrip „dag” gewerp deur dat dit telkens ná God se skeppingsdaad(e) herhaal word. Dit kom in die volgende ritme voor: „En God het . . . . gemaak. Toe sien God dat dit goed was. En dit was aan en dit was môre, die . . . . dag”. M.a.w. die begrip „dag” ontvang sy betekenis vanweë die *geladenheid met Gods optrede*. Dit is nie 'n blote tydspan, nie iets neutraals nie. En die dae behou ook selfs daarna iets van daardie Goddelike geladenheid, soos duidelik blyk uit die motivering van die sewende dag se heiliging: „omdat Hy daarop gerus het van al Sy werk wat God geskape het deur dit te maak”. Hiermee word die ses dae se werk in verband gestel met God, sodat dit nie nou los van God staan as iets van die verre verlede nie. Tegelyk word deur die heiliging van dié dag, d.w.s. deur die afsondering aan God, en die seëning daarvan, getoon dat dit nie slegs vir God alleen bedoel is nie, maar dat dit ook met die wêreld in verband staan.² Die Sabbatsgebod (Ex. 20:8) toon dat dié Goddelike geladenheid van die dae nog steeds van betekenis is.

Nog 'n kenmerk van die begrip „dag” in Gen. 1 is die *historiseringsbetekenis* daarvan. Gen. 1 verhaal nie slegs dat plante, diere, ens. deur God geskape is nie. Daar word ook nie slegs verskillende skeppingsdade van God gegee nie; ook word nie slegs gesê dat dit in ses dae gedoen is nie, maar elke dag word bepaaldelik genoem met sy bepaalde inhoud, met sy temporele verloop (skeppingsdaad-aand-môre) en met sy bepaalde plek in die ry van die skeppingsdae (tweede, derde, ens.). Hieruit blyk duidelik dat elke dag sy besondere identiteit het (chronologies, temporeel en inhoudelik) en andersyds deel vorm van 'n verloop van dinge, m.a.w. 'n historiese verloop.³ Die skepping is dus 'n historiese gewordene van (deur) God.

Dit staan dus in skerp teenstelling tot alle tydlose en mitiese opvattinge van die skepping soos byvoorbeeld by Israel se bure in swang was. So sê Von Rad byvoorbeeld⁴: „The inclusion of creation within a series of days provides the last possible delimitation to every kind of mythical thinking. The events that are recorded happened once for all and their results are irrevocably permanent. The seven days are unquestionably to be understood as actual days and as a unique, unrepeatable lapse of time in this world. 'Creation as God's work inaugurates time and thus the temporality and finiteness of the world' (E. Osterloh). Genesis, ch. 1, begins the *work of history*,

which continues to the revelation of Sinai and the tribal conquest. The author does not speculatively develop a cosmogonic drama, which he can follow with interest as though from a detached point of observation. Rather, his point of reference is wholly within time and within creation, to the coming into being of which he attests . . . ."

Ook die taalgebruik benadruk die skeppingswerk as historiese saak aangesien die beskrywing gegee word in konsekwentiewe werkwoorde, m.a.w. volgens die beskrywingsmetode waaraan die geskiedskrywing voorkeur gee.

'n Verdere kenmerk van die begrip „dag“ is dat dit parallel loop aan „wajjō'mèr“ (*en God het gesê*). Dit kom telkens voor in die ritme: „En God het gesê . . . . En dit was aand en dit was môre, die . . . . dag“. Die woord „wajjō'mèr“ (*en God het gesê*) is blykens Joh. 1 : 1 („in die begin was die Woord . . . . alle dinge het deur Hom ontstaan . . . .“) baie sterk teologies gelaai. Dit is nie slegs 'n blote aankondiging of voorneme van God nie, maar Sy skeppende magwoord. Vergelyk ook byvoorbeeld Ps. 33 : 9: „want Hý het gespreek, en dit was; Hý het gebied, en dit staan“. Hierdie skeppende magwoord word telkens opgevolg deur „dag“; ons kan eintlik sê „dag“ is die antwoord op die Doord. Of omgekeerd: „dag“ kry sy bestand deur die Woord.

By die *sewende dag* kry ons 'n belangrike verskil met die ses dae. Eerstens let ons daarop dat die woord „dag“ hier nie slegs een keer nie, maar *drie maal* gebruik word. Waar die begrip „dag“ 'n Goddelike geladenheid het, word dit by die sewende dag dus tot die klimaks van Goddelike geladenheid opgevoer. Hierdie feit word dan ook uitdruklik gestel deurdat die sewende geseën en geheilig, d.w.s. vir God afgesonder, word t.w.v. die rus na die sesdaagse arbeid. D.w.s. die sewende dag het die geladenheid van al ses dae gekry.

Daarmee word die *geladenheid* van die ses dae ook weer eens gestel, nou nie die dae individueel nie, maar *kollektief*: in hulle samehang as ses dae, d.w.s. die geheel van God se skeppingsdade. Hier deur word nog 'n verdere belangrike faktor deur die sewende dag beklemtoon, nl.: dit weerspieël die eenheid van die sesdaagse skeppingswerk en toon dat dit hierdie eenheid bepaald in God vind. So wys Calvyn in sy kommentaar op Genesis daarop dat God ses dae aan die skeppingsarbeid bestee om sodoende elke dag met Homself te vul.

Vervolgens sien ons dat hier gepraat word van „*op die sewende dag*“. Nêrens by die sesdaagse skeppingswerk is gepraat van „op die soveelste dag“ nie. „Dag“ is nie 'n opsigselfstaande grootheid waarop of waarbinne God Sy werk verrig nie, d.w.s. wat enige perke (soos tydsbeperking) aan God stel nie. Nee, God is soewerein daarboue. „Dag“ kry sy bestand eers deur die optrede van God. Hy skep nie „op“ dié of daardie dag nie, of, duideliker gestel, in negatiewe vorm. Hy skep nie voordat die aand aanbreek nie, maar Hy skep, en as Hy geskep het, word dit aand en môre en kry die dag sy beslag.

(Hiermee word nie gesê dat „dag” geen vaste tydspan gehad het nie, slegs die logiese verhouding word gestel, nl. dat die inhoud nie bepaal is deur die „dag” nie: die „dag” was daar en God het geskep (Hy moes skep), maar die „dag” word bepaal deur die inhoud, nl. God se skeppende optrede; God se skeppende optrede het die „dag” sy bestand gegee.)

Nadat die skeppingswerk van die ses dae voltooi is, nadat dit dus duidelik gestel is dat die dag sy bestand kry deur God se doene, kan daar nou van „die sewende dag” gepraat word sonder gevaar dat dit as ’n opsigselfstaande grootheid teenoor God gesien sal word.

Voorts is dit opvallend dat die sewende dag *nie met „aand-môre” afgesluit* word nie. Dit beteken nie dat die sewende dag nie geëindig het² nie. Immers, daar word duidelik gepraat van die sewende „dag”. En uit die sesdaagse skeppingswerk is dit duidelik dat „dag” die omsluiting is van: Gods daad-aand-môre. Tog is die weglating van „aand-môre” nie toevallig nie, maar doelbewus.³ Hiermee word aan die sewende dag ’n „oopheid” na die kant van die volgende, d.w.s. die (opvolgende) geskiedenis gegee, waardeur dit aan die begin van die geskiedenis geplaas word, m.a.w., daarmee word tegelyk enige sikliese denke as sou die sewedaagse skeppingswerk steeds herhaal word, by die wortel afgesny.

Terwyl die sewende dag so sterk aan die ses dae gebind is en dit die skeppingsdade daarvan op ’n besondere wyse saamtrek, d.w.s. die geladenheid van al ses dae verkry, word, met die verbinding van die sewende dag aan die geskiedenis, tegelyk die hele skeppingswerk (= al die skeppingsdade) *aan die geskiedenis vasgekoppel*. Die skeppingswerk van God staan nie los van die geskiedenis, van die daaglikse gebeure nie. En omgekeerd staan die geskiedenis, die gebeure nie los van die skeppingswerk van God nie: die geskiedenis is ’n geskiedenis van die geskape dinge en word ewe-eens deur God gedra en vind sy doel in heiliging en verheerliking van God.

Daar is dus ’n *eenheid van skeppingswerk en geskiedenis*. Vanweë hierdie eenheid kry ons voorts ’n nog sterker saamtrekking as in die Sabbat, waar ses dae as’t ware in een dag geprojekteer word, nl. in Gen. 2:4 waar die hele tydperk d.w.s. die *ses dae*, gesien word as „*die dag toe Jahwe God die aarde en die hemel gemaak het*”. (Die woord „dag” word dus blykbaar met opset gebruik — nie slegs die gewone uitdrukkingswyse: „*toe Jahwe God die aarde en die hemel gemaak het*” nie.) En dit word spesifiek as die begin van die mensdom se geskiedenis — soos dit in die Paradys tot openbaring gekom het — gestel. Dit lui byvoorbeeld: „Dit is die geskiedenis van die hemel en die aarde toe hulle geskape is. Die dag toe Jahwe God die aarde en die hemel gemaak het, was daar nog geen struik . . . .”

Bogenoemde stelling bly geld al sou die beginwoord: „Dit is die geskiedenis (’*ellè tôledôt*) van die hemel en die aarde toe hulle geskape is”, as onderskrif van Gen. 1:1-2:3 geld, ’n verklaring wat deur Aalders’ kragtige bestry word op grond van twee faktore: eerstens, die gebruik van die woord „’*ellè*” (dit) wat gewoonlik op die opvolgende dui en nie op die voorgaande nie; tweedens, die gebruik van die woord

„tōledôt” (geskiedenis) wat eintlik „nakomelinge, generasie” beteken en dus nie die „ontstaan” of „wording” van die wêreld kan aandui nie, maar wel die „geskiedenis” van die wêreld wat reeds deur God geskape is.

Ons kan hier nog byvoeg dat Aalders se standpunt ook gesteun word deur die besonder sterk parallel van Gen. 2:4 met 5:1 waar „die dag toe” (bejôm) gebruik word om „tōledôt” (hier „stamboom”) met die opvolgende te verbind: „Dit is die stamboom (tōledôt) van Adam. Die dag toe God Adam geskape het, het Hy hom gemaak na die gelykenis van God . . .”, en dan volg die stamboom (vgl. daarvoor die bespreking van dié gedeelte hieronder).

Selfs al sou die Paradysgeskiedenis by 2:4b begin, nl. met „Die dag toe God die aarde en die hemel gemaak het”, dan word die skeppingswerk nog as die begin van die mens se geskiedenis gestel, soos die skakeling met die volgende woorde aandui „(toe) was daar nog geen struik . . .” (Daar word byvoorbeeld nie gesê „nadat” God die aarde en die hemel gemaak het, was daar nog geen struik nie.)

(Voorts behels „dag” hier ook dan nog die sesdaagse skeppingswerk want die woorde „die dag toe . . .” teken die situasie tot en met die skepping van die mens, m.a.w. dit het betrekking op vs. 5, 6 én 7. En dan maak dit weinig verskil of ons vs. 5 en/of 6 sien as tussensien, sodat die beskrywing van die skepping van die mens in vs. 7 by vs. 4 aansluit, en of ons vs. 4 neem as opskrif van die geheel.)

Terwyl Gen. 1:1 die skrywer of leser in die gees verplaas tot voor die geskiedenis („in die begin”), plaas Gen. 2:4 hom met die woorde „die dag toe” (bejôm cāšôt jahwè) konkreet midde in die raamwerk van die geskiedenis. Die woord „op die dag” (bejôm) behels iets wat reeds geskape is en dus reeds bestand het. Die skrywer neem sy stanplek dus in die geskiedenis. Hy sien Gods werk soos dit in die geskiedenis geset is, of, anders gestel: hy spreek „histories”. Die infinitivus constructus „bejôm cāšôt jahwè” (op die dag van die skeppe van Jahwe) lê dan ook die nadruk nie so sterk op die daad as aksie nie, maar meer op die daad as gebeurte,¹⁰ en hier well historiese gebeurte.

Vanweë die besondere eenheid van die skeppingsdae — ’n eenheid wat hulle bepaaldelik in God vind — word die term „dag” dus ook gebruik vir die samevatting van meer as een dag wat ’n bepaalde eenheid van Gods optrede vorm. Die woorde „die dag toe” in Gen. 2:4 is dus nie ’n skema of ’n kader nie, en beteken slegs „toe”, maar dan baie sterk inhoudelik en veral histories gelaai.

Uit die voorgaande bespreking is dit dus duidelik dat die *verskillende gebruike van die term „dag”* in Gen. 1:1-2:4, nl.¹¹ as daglig (1:5), dag wat afgemerkt is deur aand en môre (1:5), dag as teenstelling tot nag (1:14), ’n dag van vier-en-twintig uur („vir dae . . . jare”, 1:14), die hele periode¹² van Gods skeppingswerk (2:4), nie ’n teken van willekeurigheid¹³ is nie, ook nie van wispelturige

vloeibaarheid van betekenis nie. Intendeel, in elk geval het die woord sy bepaalde, afgebakende betekenis, maar tog is daar 'n basiese eenheidsgedagte sodat die term gebruik (kan) word om die verskillende inhoude aan te dui.

Samevattend kan ons dus oor die begrip „dag” in Gen. 1 : -2 : 4 die volgende sê:

Dit het nie 'n apologetiese stempel (= teenoor duisternis of nag) nie, maar 'n sterk tetiese, positiewe, identiteitgewende, vitale betekenis. „Dag” word beheers deur die gedagte van sterk Goddelike geladenheid (gevul met Gods optrede, of, beter, produk van Gods optrede).

Dit het 'n historiseringsbetekenis, d.w.s. dit bestempel die inhoud daarvan as iets wat geskiedkundige verloop en betekenis het.

„Dag” (en ewe-eens die geskiedenis) word gedra deur die Goddelike (mags-)woord.

„Dag” impliseer 'n basiese eenheid in gebeure of geskiedenis. Daarom word dit ook gebruik vir die samevatting van meer as een dag wat 'n bepaalde eenheid van Gods optrede vorm.

Daar is egter geen wispelturige vloeibaarheid van betekenis nie. In elke besondere geval het die woord sy bepaalde, afgebakende betekenis wat uit die verband bepaal kan word.

Die begrip „dag” is dus teologies bepaal en nie kosmologies of antropologies of antropesentries nie. Dit is nie maar die resultaat van natuurgebeure nie.¹⁴ Ook is „dag”, en so ook geskiedenis, nie resultaat van die menslike optrede nie. „Dag” en geskiedenis word bowe-al deur God bestand gegee en gedra -- dit was reeds daar voor die mens op die toneel verskyn het.

GEN. 2 : 17 vlg. Dit is nodig om ook op die verdere gebruik van die woord „dag” in Genesis te let.

Ook in *Gen. 2 : 17* vind ons die woord „jôm” (dag) en wel in die sin: „*die dag as jy daarvan eet, sal jy sekerlik sterwe*”. Die begrip „dag” moet hier nie soseer gesien word as tydsaanduiding, asof die mens onmiddellik sou neerslaan en sterwe nie. „Dag” druk tog nie momentele optrede uit nie. Voorts maak dit ook nie veel sin as ons sou aanneem dat dit tydens die duur van die dag sou plaasvind nie. Waarom duur dit dan 'n dag lank?

Ook moet ons die sin nie hipoteties verstaan nie. Immers, dan sou ons 'n imperfektumvorm van die werkwoord ver wag; ook nie verklarend nie (die feit van die daad) want dan sou ons 'n perfektum ver wag.¹⁵

Voorts dien „dag” nie om die sekerheid van die dreiging te benadruk nie. Dit is genoegsaam vervat in die inf. absolutus-konstruksie „môt tāmût” (sekerlik sterwe). Ons het te doen met 'n inf. constructus plus „jôm”, net soos in Gen. 2 : 4. Dit lees: „bejôm 'akolkā mim-mēnnū”, lett.: „op die dag van jou eet daarvan”. En net soos in Gen. 2 : 4 sien dit op die historiese karakter van die mens se oortreding, dit is 'n historiese vergryp. Die begrip „dag” plaas die daad dus konkreet in die geskiedenis, dit bring ons konkreet by die inhoud.

by die Goddelike geladenheid. Dit is 'n aantasting van die dag, die geskiedenis. Of anders gestel: dit is 'n *epogmakende* daad.

Die konstruksie keer terug in *Gen. 3:5* in die woorde van die slang aan die vrou: „bejôm 'àkolkèm mimmènnû”: „*die dag as julle daarvan eet*”. Hier is dit ewe-eens „jôm” (dag) plus inf. constructus, dus lett.: „op die dag van julle eet daarvan”. Ook hier is dit duidelik dat „dag” nie oombliklikheid aandui nie, maar die historiese, epogmakende karakter van die daad. Die geskiedenis sal in wese verander word. En dit sal nie 'n vergryp wees nie, maar 'n (historiese) deurbraak vir die mens.

Die begrip „ken” (jdc) is vir die Hebreër nie soseer 'n intellektuele en dus momentele iets soos by ons Westerlinge nie, maar meer 'n konkrete kenne, dus 'n kenne deur ervaring. Hierdie feit spreek ook baie sterk téén die temporele opvatting van „dag”, en vir die „historiese”, epogmakende: „die dag van julle eet daarvan sal julle oë oopgaan sodat julle soos God sal wees deur goed en kwaad te ken”.

In die konstruksie van „jôm” + inf. constructus lê daar dus 'n belangrike betekenis opgesluit wat ongelukkig deur die Afr. V. oor die hoof gesien is met die neutrale vertaling: „God weet dat „as' julle daarvan eet”.

Dit is interessant dat die vrou nie die konstruksie gebruik nie. Sy stel dit eenvoudig as: „julle mag daarvan nie eet nie . . . anders' (pèn temuttún) sal julle sterwe”. Hoewel sy die skerpte van die dreiging oordryf met die woorde „en dit me aanroer nie”, sien sy blykbaar nie die diepte van die saak, nl. die historiese van die vergryp, raak nie. Sy voel: die verbod is erg, maar die oortreding nie!

Die verdere geskiedenis toon dat die mens gefaal het in sy opdrag om die natuur te beheers. In plaas van dit te beheers, het hy hom daaraan vergryp. Daarom word hy ook juis in sy beheersing van die natuur getref. Die aarde word vervloek en die mens word gedegradeer tot beheerser van 'n vervloekte aarde. Daarby word sy harmonie met die aarde versteur: hy verkeer nou in 'n strydende, worstelende posisie met die aarde. Hy wat onbeheersd van die aarde geëet het, sal nou „met moeite” daarvan eet (*Gen. 3:17*).

Opvallend dat die mens juis in die „eet” getref word. Dit loop parallel aan die aard van sy oortreding. Daarby hang „eet” saam met die lewe as lewensbehouder en -versterker. Deurdat hy in sy eet aangetas word, word sy lewe dus op wankelende bene gestel. Nog 'n klein stappie verder, en die lewe self is getref. Hierdie verdere stap lê opgesluit in die woorde: „*al die dae van jou lewe*”.

Daar is 'n besliste wysiging in straf, maar die straf word nie afgewend nie. Die lewe word wel voortgesit, maar onder die skadu van die dood: „met moeite sal jy daarvan eet al die dae van jou lewe”. Die verbinding van hierdie woorde toon: die lewe staan onder oordeel („moeite”) en loop uit op die dood („al die dae van jou lewe”).

Dit kom veral duidelik uit in die parallelle woorde wat volg: „totdat jy terugkeer na die aarde, want daaruit is jy geneem. Want stof

is jy, en tot stof sal jy terugkeer" (Gen. 3:19). Die dood word nou gesien as 'n inherente, „natuurlike" iets. in dié sin dat dit van nou af aan die gewone (natuurlike) weg is. Die lewe loop vanuit stof tot (terug na) stof.

Dit is opvallend dat die woord „dag" nie hier gebruik word nie, soos wel in die strafdreiging in Gen. 2:17 en in die woorde van die slang (Gen. 3:3). Dus nie: „tot die dag van jou terugkeer na die aarde" nie, maar „totdat' jy terugkeer" (cad šûbekā). Die terugkeer na die aarde word dus nie gesien as 'n epogmakende saak nie. Dit is nie „histories" (in die sin van 'n historiese insnyding, vgl. ons uitdrukking: „dit is 'n geskiedkundige oomblik") nie, maar 'n geleidelike proses vanaf die eet van die verbode vrug. Dit is dus reeds vervat in die woorde: „al die dae van jou lewe". Die dood is nou maar slegs die finale, voltooiide voltrekking. (Die epog het reeds met die eet van die vrug aangebreek.) Dit geskied sonder rimpeling op die storie: „totdat jy terugkeer", van stof tot stof . . . . !

Dit val mens op dat die strafvoltrekking (Gen. 3:17) tot die strafdreiging (Gen. 2:17) in die volgende parallel staan: „dag-eet-sterwe" en „eet-dae-lewe". „Dag-sterwe" word dus „dae-lewe". In sekere opsig dek die begrippe mekaar, soos hierbo aangedui, nl. dat die sterwe reeds as't ware begin intree het by die eet van die verbode boom. Voorts skyn die meervoud „dae" in die strafvoltrekking 'n besondere betekenis te hê. Dit word sterk gekoppel aan die idee van moeite: „met moeite sal jy daarvan eet al die dae van jou lewe". Die uitdrukking benadruk die lewe in sy konkreetheid, inhoudelikheid of geladenheid, en wel in sy geïndividualiseerdheid (verskillende dae). Maar hierdie geïndividualiseerdheid verskerp tot gebrokenheid: die lewe bestaan nou uit 'n hoeveelheid dae, m.a.w., dit is 'n verganklike, gebroke lewe. Dit is geen eenheid meer nie, geen lewens-„dag" nie, maar 'n gebrokenheid of gedisintegreerdheid van lewens-„dae". Ons vind dieselfde ongunstige betekenis in ons uitdrukking: „daar het ek ,dae' gehad". Vergelyk ook Jakob se woorde aan Farao (Gen. 47:9): „Die dae van die jare van my vreemdelingskap is honderd-en-dertig jaar. Min in getal en vol teëspoed was die dae van my lewensjare en hulle het nie gehaal by die dae van die lewensjare van my vaders gedurende die dae van hulle vreemdelingskap nie".

Nog 'n opvallende feit van die sondeval-geskiedenis is dat nie slegs die woord „dag" in die strafvoltrekking ontbreek nie (plek gemaak het vir „dae"), maar ook die woord „sterwe". Dit word nie in die toekoms gestel in 'n aankondiging soos: „jy sal sterwe" nie (die sterwensepog het immers reeds aangebreek met die verbode eet); egter ook nie in 'n profetie-sin soos: „nou het jy gesterwe" of „begin sterwe" nie. Tog word dit duidelik beheers deur die gedagte van dood en dit wat tot die dood voer (vgl. „met moeite sal jy daarvan eet", „al die dae van jou lewe", „totdat jy terugkeer" (Gen. 3:17-19)). Dit is asof die verskuilde genade van God oor die atmosfeer hang en die moontlikheid van iets anders as sterwe, iets soos 'n misterie impliseer.

Die gebruik van „dag" in Gen. 4:14 werp weer eens vir ons lig op die betekenis daarvan. Kain sê: „Kyk, U vedryf my vandag uit

die land uit". Ook hier is dit duidelik dat „dag” die historiese karakter van die daad wil aandui. Kain sê sogoed as: hiermee word my geskiedenis aangetas, dit is ’n epogmakende gebeurtenis. Net soos in Gen. 3 : 5, het die Afr. V. by hierdie betekenis egter verbygesien en neutraal vertaal met: „Kyk, U verdryf my ‚nou’ uit die land uit”.

Die gebruik van „dag” in die volgende gedeeltes is ’n bevestiging van ons beskouing oor die betekenis daarvan en werp ook nog verdere lig op die saak. Die *geslagsregister van Gen. 5* begin met: „Die dag toe God Adam geskape het, het Hy hom gemaak na die gelykenis van God. Man en vrou het Hy hulle geskape en hulle geseën en hulle mens genoem, die dag toe hulle geskape is”. Hier vind ons weer dieselfde konstruksie (nl. inf. constructus) as in Gen. 2 : 17 en 2 : 4. Dit lui: „bejôm berō ’èlohîm ’ādām” = (lett.): „op die dag van die skeppe van God Adam . . . ” en „bejôm hibbāre’am” = (lett.): „op die dag van hulle geskopenheid”.

Hier kom dit veral duidelik uit dat „dag” nie bloot ’n temporele betekenis het nie; immers, dan sou die tweede sinsnede met „dag” heeltemal oorbodig wees, nl. die woorde: „die dag toe hulle geskape is”. Dit kan tog nie ’n ander dag wees nie! En waarom dan die herhaling van „dag”?

Die sin word duidelik as ons „dag” neem in sy „historiese”, „epogmakende” betekenis. Dan word die begrip „dag” hier aan die begin gebruik en deur sy herhaling aangewend om te beklemtoon dat dit ’n besondere epog was in die menslike bestaan, in sterk teenstelling tot die mens se verdere lewensverloop.

Hierdie verdere verloop van die menslike geskiedenis word geteken in die refrein: „so was dan al die dae van . . . ”. Dié woorde staan in sterk parallel met 3 : 17 waar aan die mens gesê word dat hy met moeite sal eet „al die dae van jou lewe”. Ook hier blyk dus dat die meervoud „dae” gebruik word om die gebrokenheid, gedisintegreerdheid van die menslike lewensverloop aan te dui. Dié woorde word dan ook in sterk verbinding opgevolg deur „en hy het gesterwe”, asof die lewensdae disintegreer tot sterwe. Daarmee word die draagdwydte van 3 : 17 se woorde, „al die dae van jou lewe”, dus nader uitgewerk.

Die idee van gebrokenheid vind ook steun in die tipering van Henog se lewe. Hy leef maar omtrent die helfte van die tyd van die ander. Ons sou in die geval van so ’n godvresende persoon eerder ’n lang lewe verwag. Tereg merk Keil¹⁶ egter op dat ’n lang lewe wel tyd gun vir berou en genade en dus vir die ontvangs van die seën van God, maar aan die ander kant, as „the ills which have entered the world through sin are considered it is also a burden and trouble which God shortens for his chosen”. As ons in gedagte hou dat Henog nie gesterf het nie, maar deur God weggeneem is, is daar nie ’n spanning tussen die feit dat Henog ’n betreklike kort lewe gehad het terwyl ’n lang lewe in die O.T. as ’n seën van God beskou is nie. Die opmerking van Keil vind ook steun in die woorde van Lameg aangaande Noag in 5 : 29: „Dit is hy wat ons sal troos oor die moeitevolle arbeid van ons hande wat voortkom uit die aarde wat Jahwe

vervloek het". Die „dae" was dus ook vir Henog moeilik, en sy vroeë heengaan is 'n verlossing uit daardie „dae" na God toe.

Teenoor die eenheid van Gods werk wat vervat is in die herhaalde woord „dag" in die begin van die geslagsregister (5 : 1, 2) — soos ook in 2 : 4 in verband met Gods skeppingswerk — staan dus, in sterk teenstelling, die gebrokenheid van die menslike lewe soos vervat in die woord „dae". Hierdie gebrokenheid vind ook weerklank in die woorde oor die aarde se bestaan in 8 : 22: „Van nou af sal, *al die dae van die aarde*, saaiyd en oestyd, koue en hitte, somer en winter, dag en nag nie ophou nie". Hier het ons wel 'n genadedaad van God en 'n tempering van die vloek van die aarde (3 : 17), maar dit hef die vloek nie op nie en neem die moeitevolheid ook nie weg nie; dit plaas die dinge slegs binne perke sodat die chaostoestande van die tyd voor die sondvloed nie weer sal voorkom nie. Die woorde „die vrees en die skrik vir julle sal wees oor al die diere van die aarde . . . ." (9 : 2) toon dat die gebroke toestand van die aarde nog voortduur.

Die woorde „dag" en „dae" in die eerste hoofstukke van Genesis teken dus 'n besonder sterk teenstelling tussen die eenheid van Gods werk wat vervat is in die herhaalde woord „dag" in die begin van die geslagsregister (5 : 1, 2) — soos ook in 2 : 4 in verband met Gods skeppingswerk — enersyds, en die lewe van die gevalle mens (5 : 4 vlg.) en so ook die bestaan van die gevalle aarde (8 : 22), andersyds.